

„A beszéd: szeretet”

Kányádi Sándor kolozsvári magyar költő, a zsűri díszvendége megilletődöttségéről beszélt, ennek ellenére jócskán megbabonázta a jelenlevőket. Ott bujkált a mosoly a lámpalámpák hirtelen megfelleledkező versenyzők, s a komoly zsűritagok arcán akkor is, amikor Kányádi egykori barátjáról és mestereiről, Szabédi Lászlóról, a kolozsvári magyar egyetem tanáráról mesélt, aki szerint a vers közelebb áll az élő beszédhez, mint a próza. Majd az erdélyi költő megkérte a jelenlevőket, áldozzanak néhány pillanatot az első, a magyar beszédért oly sokat tevő papra. Kire? Arra, aki a *Halotti beszédet*, egyik legfontosabb ősi nyelvemlékünket lemásolta, így őrizvén meg azt az utókor számára, megőrizvén azokat a mondatokat, melyekben már ott volt az egész magyar irodalom ígérete.

Az első versenyző Domokos Johanna, Kolozsvárról érkezett magyar-angol szakos egyetemista volt. Tamási Áronnak, a kereszteteket cipelő, ekképp szántó székelyekről írt megrendítő sorsjegyi írásából olvasott fel részleteket. Igen, jelezve szellemi értékeink újbóli megbecsülését, a legszebb magyar mondatok követték egymást, Sütő András, Hamvas Béla és Pilinszky mon-

A csütörtökön elkezdődött hogy fennállása óta ez a szegedi Szép magyar beszéd (Kazinczyról a leggazdagabb, s leglátogatottabban „szép beszédű” verseny. péntek reggel a Tisza Szálló Harminchat intézmény — valamennyi egyetem és tanárképző főiskola, de még a gyógypedagógiai, a műszaki és a hittudományi főiskolák, valamint a határon túli magyar iskolák — 69 ver-

elégedettségének is hangot adott, szenyőt indított. Beáta — a békéscsabai Tanítóképző Főiskola hallgatója — is Pilinszky mondataival állt a zsűri elé. „A beszéd tehát: adás és befogadás. Nyitottság. Szeretet... ahol visszaélnék a szeretettel, vagy ahol meg-

szűnik a szeretet, ott nyilvánvalóan elhal a beszéd eredendő értelme is, és visszajára fordul művészet... A szeretet elhalása minden nyelvromlás igazi gyökere...”

(darvasi)

A ZSŰRIELNÖK PORTRÉJA

Hadd kezdjem egy személyes vallomással. Szüleim jó barátját, édesanyám ötvenes évekbéli kollégáját a debreceni zenegimnáziumban úgy hívták, hogy Petőfi Sándor. Egészzen kicsi gyerekként gyakran találkoztam a családnak oly kedves Petőfi Sándorral, s amikor később — nem emlékszem, óvodás voltam még, vagy már kisiskolás —, megtudtam, létezik (létezett) egy költő Petőfi is, a mi Sanyi bácsink nevében éreztem magam sértve, hogy amaz — „bitorolja” e nevet... Később kevesebbet láttam a „mi Petőfinket”, mert családjával együtt Budapestre költözött, aztán 1969-től hosszú időre teljesen elmaradtak a találkozók, mert Petőfi Sándor Svédországba távozott. Jó tíz év után Petőfit professzorként láttuk viszont, aki a bieleföldi egyetem szemiotikai tanszékét vezette.

Petőfi S. János — így használja a nevét — szaporodó magyarországi látogatásai során többször járt Szegeden. Most is itt tartózkodik: a Kazinczy-verseny zsűrielnökévé. Imár a maceratai (Olaszország) egyetem nyelvfilozófiai tanszékének vezetője. Amikor a verseny egyik szünetében beszélgettünk, nem a nyelvfilozófia tartalmának — számomra, a megértést illetően kétes kimenetelű — lényegéről, hanem a ’69-es távozásról (ezt a legutóbbi időkig díszidőjáról hívták) a világhírű vezető útról váltottunk szót.

Működött a „csakazértis” motor

re érett meg a helyzet arra, hogy a nyelvészeti és irodalomtudományi fakultás megindulhasson, ahol a szövegkutatást akarták középpontba állítani.

— Úgy hallottam, a bieleföldi egyetem szemiotikai tanszékét kifejezetten Petőfi professzor kedvéért hozták létre. — Nem kifejezetten, mert szemiotika létezik és létezik tőlem függetlenül is. Az viszont tény, hogy az én munkálkodásom egy sajátos természeti szemiotikához, a szövegnyelvészethez kapcsolódik. Annak, hogy ezen az egyetemen megbecsülésben volt részem, talán az is bizonyítéka lehet, hogy 1974-ben — még magyar állampolgárként — dékánja lehettem az egyetem nyelvészeti fakultásának.

— Sikeres németországi évek után mi vezette Olaszországba? — Olasz kollégáimmal tizenkét évvel ezelőtt rendeztem a maceratai egyetem az első interdiszciplináris interpretációelméleti konferenciát. Azóta minden évben jártam ott, s a legutóbbi látogatásomkor megkérdezték, lennék-e ott professzor, vagy sem? Mivel a Németországban is meglévő, egyetemet érintő gazdasági gondok a bieleföldi fakultás zsongorítását is eredményezik, s a fakultás felépítése után a leépítésében nem akartam résztvenni; másrészt az ottani törvények szerint hat év múlva, 65 éves koromban nyugdíjba kellett vonnom, amit nem akartam tudomásul venni — szóval, ezen okok miatt igent mondtam az olasz meghívásra.

— Mikor alakultak ki újabb magyarországi kapcsolatai? — 1979-ben egy akadémiai intézet meghívására. Ötödik éve olyannyira rendszeres a hazajövetelem, hogy a pécsi egyetemen minden évben egy háromhetes kurzust vezetek. A szegedi főiskolával is több éves a kapcsolatam,

most megindítottunk egy szövegnyelvi sorozatot is, aminek az első kötete a napokban jött ki a nyomdából. Nem tagadom: nem volt könnyű tíz évig nem hazajönni, de hogy őszinté legyek, nem tudom, jöhett volna-e hamarabb, hogy ha akarok. A távolságtartásra sem volt semmi okom; igaz, hogy az első látogatásomkor a korábbi gyomorvérzéseimhez vezető feszültség kiűzött, de ez csupán egy rövid ideig tartó szindróma volt. Szívesen jövök haza, természetesen öt gyermekem és nyolc unokám miatt is, akiknek a száma hamarosan kettővel szaporodik.

— Magamfajta „röghöz-kötött” embernek — főként e családi vonatkozásokat figyelembe véve — nehéz elképzelni: érzelmileg hogy lehet immár a negyedik országhoz kötődni. Ez alkat kérdése, vagy inkább arról van szó: a szakmai elhivatottság háttérbe szorítja az érzelmi szempontokat? — Az alkatom kívül egy filozófiai fölfogás is könynyíti a dolgom: Európa számomra olyan, mint egyetlen ország, amelyen belül az, hogy Debrecenből Budapestre, vagy Budapestről Stockholmba költözik az ember — nem sokban különbözik. Ez csupán nyelvi kérdés. Jancsó Miklós egyszer azt mondta egy római interjújában: a magyarok ötven százalékig németek, ötven százalékig olaszok. A mostani váltást én úgy fogom föl: a „németiséget” már letudtam most az „olaszágom” következik.

— Talán kicsit didaktikus a kérdés, mégis: ezt a szakmai világhírnevet vajon Magyarországon is el tudta volna érni? — Valószínűleg nem. De nem azért, mert ez eleve kizárt lenne valamilyen okból. Hanem azért, mert külföldre kerülve az ember valahogy kevésbé akar elköteleződni, működik benne egy „csakazértis” motor... Balogh Tamás

— 1972-ben már arról hallottam: Petőfi S. János a bieleföldi egyetem professzora. — A Németországban több helyen a 60-as évek végén megépült egyetemek egyikén, Bielefeldben 1972-

ben megindítottunk egy szövegnyelvi sorozatot is, aminek az első kötete a napokban jött ki a nyomdából. Nem tagadom: nem volt könnyű tíz évig nem hazajönni, de hogy őszinté legyek, nem tudom, jöhett volna-e hamarabb, hogy ha akarok. A távolságtartásra sem volt semmi okom; igaz, hogy az első látogatásomkor a korábbi gyomorvérzéseimhez vezető feszültség kiűzött, de ez csupán egy rövid ideig tartó szindróma volt. Szívesen jövök haza, természetesen öt gyermekem és nyolc unokám miatt is, akiknek a száma hamarosan kettővel szaporodik.

Kazinczy-verseny Szegeden

Tanárnő Kolozsvárról...

Józsa Nagy Mária a kolozsvári egyetemről érkezett a versenyre. Nyomban adott volt az első kérdés:

— Lesz-e magyar egyetem Kolozsvárról?

— Reméljük. A leghevesebb ellenkezés időszakát éljük. „Nincs szükségünk rá!”, ezt mondja nemcsak a helyi román értelmiség, vagy az utca egyszerű embere, hanem még a miniszterelnökünk is. Azzal érvelnek, hogy a magyar egyetemen végzett orvos például majd csak magyar beteget tud gyógyítani. S így mi kerülünk hátrányos (!) helyzetbe, holott egymás ismerete tekintetében éppen ők vannak hátrányban. Lévén, nem ismernek úgy bennünket, a kultúránkat, a nyelvünket, mint mi az övéket. Nem értik, miért van szükség anyanyelvi oktatásra, vagy éppen túlságosan jól értik. Látják, hogy az egyetem léte, avagy nem léte visszahat egészen az óvodai oktatásig. Hiszen a szülőknél látni kell, hogy érdemes magyar iskolába adni a gyerekeket. Am ha nincs egyetem, lassan óvodákra sem lesz szükség... Kétségtelen tény, hogy van a román értelmiségnek egy nagyon szép rétege, amely — ha nem is örül, de — tudomásul veszi a mi törekvéseinket, s ezeket nem elzárkóznak, hanem a megmaradásért folytatott harcunknak fogja fel... De ők nagyon kevesen vannak... A nagy többség nagyon könnyen manipulálható. Itt említem meg a marosvásárhelyi és a kolozsvári Vatra Romaneasca szervezetet, mely gyakorlatilag a románok „érdekvédelméért” látja el, a magyarok ellen! A vásárhelyi eseményeket követően tömegesen iratkoztak be a kolozsvári Vatrába. Elképesztő lázban égtek.

— Miben látják önök a Vatra fő veszélyét?

— A volt pártaktivisták és securitatások, akik lába alól a forradalom kirántotta a talajt, nem estek ki a régi szerepükből, mely a megfélemlítésen alapult, s azon, hogy hatalmi szóval mindent el lehet intézni. Ezek az emberek néhány hétre elbizonytalanodtak, de aztán kapóra jött nekik a Vatra, ahol „visszaigazolhatják magukat”, egy új címke mellé. Sajnos, most ezek az emberek a hangadók a román értelmiségben. A kolozsvári vatrásokat az mozgatja például, hogy mindenáron megakadályozzák a magyar egyetem létrejöttét. Városunkban él mellesleg Pascu, ez a mi történelmünket igen jól ismerő, következtetésképp a sajátjukat kitűnően „gyártó” akadémikus, azt hiszem, ez az ő törekvésük spirituális miorja. Ő mozgatja a háttérből a Vatrát ötleteivel. (Valószínűleg.) Tudni kell, hogy Pascu a temesvári eseményekre pillanatok alatt reagált, mégpedig Ceausescuék szája íze szerint. Történelem kollégái ezért, amint lehetett, ki is közöcsítették. Ellenben a kolozsvári Vatra a védelmébe vette...

— Lehetetlen közös nevezőre jutni a Vatrával?

— Egyszerűen megbízhatatlanok. Marosvásárhely után leültünk velük, tárgyaltunk, s megegyeztünk, hogy nem bíráljuk egymás szervezeteit nyilvánosan. Két napra rá megszegték ígéretüket...

...és Nyitráról

Teleki Tiborné a nyitrai pedagógiai főiskola magyar tanszékének tanárnője. Ő is versenyzőt kísért Szegedre.

— A magyar sajtóban egyre több hír lát napvilágot a megerősödő szlovák nacionalizmussal kapcsolatban. Ön hogyan látja ennek a veszélynek a jelentőségét?

— Sajnos, a magyarországi sajtónak és rádióknak van egy negatív sajátossága, ami nekünk nem tesz jót, tudniillik a szenzációéhsége. A felvidéki magyarsággal kapcsolatban is sok olyan dolgot nagyítottak fel, melyek nem ilyen mértékben fontosak a számunkra. A „Nyilvánosság az erőszak ellen” az egyik legerősebb párt Csehszlovákiában, s ennek cseh, illetve szlovák megfelelője is, tehát mind a két párt a kezdetektől fogva támogatja a független magyar kezdeményezések programját. A többségi nemzet legerősebb pártja tehát a mi érdekeink mellett (is) áll. Ezért érintenek bennünket kellemetlenül, hogy olyan csoportoknak és szervezeteknek a nacionalista megnyilvánulását találják az első helyen, melyek egyelőre nem bírnak lényegesen hatalmi befolyással... Reménykedünk például abban, hogy Nyitrán vagy Komáromban létrejön egy önálló magyar pedagógiai kar...

— Várható-e javulás a magyar nemzetiséget érintő egész iskolarendszerben?

— Óriási pedagógushiánnyal küszködünk. Ezt pótolandó, szeptembertől sok, elegendő hiányzó szak indul újra magyar nyelven iskolánkban. Várhatóan megemelik majd a keretszámot is. Az óvónők képzés helyzete egyelőre stagnál... Úgy gondolom, nem azt kell erősíteni, milyen ellentétek vannak, hanem azt, hogyan tudunk együtt dolgozni.

Dal.

DM-különdíj

A Kazinczy-verseny ünnepélyes eredményhirdetése ma délután 2 órakor lesz a Tisza Szállóban, ahol a 80 éves Délmagyarország főszerkesztője a legjobb külföldi versenyzőt különdíjjal jutalmazza.